

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.006.04.2023

Pan
Piotr Pipka
Dyrektor III Liceum Ogólnokształcącego
im. Markiana Szaszkewicza w Przemyślu
ul. Smolki 10, 37-700 Przemyśl.

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/021 – Kształcenie dzieci cudzoziemców w polskich szkołach.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	III Liceum Ogólnokształcące im. Markiana Szaszkewicza w Przemyślu ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mgr Piotr Pipka, dyrektor, od 18 sierpnia 2000 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły. 2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców. 3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023 (do czasu zakończenia kontroli) oraz z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Dagmara Mazurkiewicz-Karasińska, główny specjalista, upoważnienie do kontroli nr LRZ/104/2023 z 11 kwietnia 2023 r. (akta kontroli Tom I str. 1-3)

---

¹ Dalej: Liceum/Szkoła

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W III Liceum Ogólnokształcącym im. Markiana Szaszkewicza w Przemyślu zorganizowano odpowiednie warunki do realizacji zadań edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Wobec uczniów cudzoziemców, których przyjęto w roku szkolnym 2022/2023 spełniono kryteria dotyczące warunków i trybu przyjęcia do Szkoły. Utworzono oddział przygotowawczy, w którym zapewniono dodatkowe godziny lekcyjne z języka polskiego i matematyki, ponadto udzielono uczniom z zagranicy wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Z uwagi na fakt, że Szkoła była dwujęzyczna, lekcje prowadzone były w języku polskim i ukraińskim i nie było potrzeby zatrudniania asystenta językowego.

Programy nauczania oraz zasady oceniania zostały dostosowane do możliwości uczniów cudzoziemców. Uczniowie przyjęci do oddziału przygotowawczego po zakończeniu nauki zostali prawidłowo sklasyfikowani, a przystępujący do egzaminu maturalnego skorzystali z dostosowania warunków jego zdawania.

Dane identyfikacyjne uczniów cudzoziemców przyjętych do Liceum w trakcie roku szkolnego 2021/2022⁴ (66,7% badanej grupy) wprowadzane były nieterminowo do szkolnej bazy SIO⁵. Spowodowane to było niecodzienną sytuacją wynikającą z napływu uchodźców z Ukrainy na terytorium RP, a w szczególności do miasta Przemyśla, z uwagi na jego geograficzne położenie.

Dyrektor corocznie ubiegał się o dofinansowanie form doskonalenia zawodowego nauczycieli i je otrzymywał. Za wyjątkiem nauczycieli fizyki i chemii, pozostali nauczyciele uczestniczyli w szkoleniach związanych z edukacją ucznia cudzoziemskiego zorganizowanych przez Szkołę. Szkolenia te odbywały się online, miały charakter kursów e-learningowych, webinarów.

Corocznie planowano i przeprowadzano obserwacje lekcji z udziałem uczniów cudzoziemców. W szczególności, z uwagi na działania wojenne toczące się na terytorium Ukrainy, po 28 marca 2022 r. wzmożona została obserwacja funkcjonowania przybyłych uczniów cudzoziemców.

W związku z przyjęciem znacznej liczby uczniów cudzoziemców (powyżej 10% wszystkich uczniów Liceum) program wychowawczo-profilaktyczny był corocznie aktualizowany w oparciu o analizę sytuacji wychowawczej.

Nadzór pedagogiczny Dyrektora Szkoły nad kształceniem uczniów cudzoziemców sprawowany był prawidłowo.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły.

Opis stanu
faktycznego

1. Liceum było publiczną szkołą dla młodzieży o czteroletnim cyklu kształcenia na podbudowie szkoły podstawowej. Organem Prowadzącym była Gmina Miejska Przemyśl, nadzór pedagogiczny nad Szkołą sprawował Podkarpacki Kurator Oświaty w Rzeszowie. Szkoła wchodziła w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 2 im.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Po 30 września 2022 r.

⁵ System Informacji Oświatowej.

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

Markiana Szaszkewicza w Przemyślu⁷ i była szkołą dwujęzyczną mniejszości narodowej ukraińskiej, w której naukę prowadzono w języku polskim i ukraińskim. Zgodnie z zapisami Statutu⁸ Szkoła była placówką umożliwiającą podtrzymanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej, historii, geografii i kultury Ukrainy. Nauka była bezpłatna i odbywała się na jedną zmianę.

Liczba wszystkich uczniów Liceum w latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023 wynosiła odpowiednio: 49, 49, 44.

W roku szkolnym 2022/2023 nastąpił spadek ich liczby w stosunku do lat ubiegłych o pięć osób.

Liczba uczniów cudzoziemców w Liceum w stosunku do liczby wszystkich uczniów w szkole (w tym liczba uczniów z Ukrainy), którzy w kolejnych latach szkolnych uczęszczali wynosiła odpowiednio: 32 (49), 27 (49), 23 (44).

Napływ uczniów po wybuchu wojny na Ukrainie, spowodował konieczność wprowadzenia nauki na zmiany w Liceum i szkole podstawowej wchodzących w skład ZSO nr 2. Dyrektor ZSO nr 2 w sprawozdaniu, w którym dokonał podsumowania roku szkolnego 2021/2022, podał m.in., że: *największym wyzwaniem było przyjęcie w szczytowym momencie napływu migrantów – uchodźców wojennych w liczbie około 150 osób. Uczniowie ci na początku byli zapisani do funkcjonujących oddziałów klasowych, z których pod koniec kwietnia przeniesiono ich do oddziałów przygotowawczych. Oddziały przygotowawcze przychodziły na zajęcia na drugą zmianę. Większość z nich z powodzeniem zakończyła naukę otrzymaniem zaświadczenia uczestnictwa w zajęciach szkolnych. Nasi uczniowie zaopiekowali się nowymi kolegami i koleżankami, szybko znaleźli wspólny język. Nie odnotowaliśmy żadnych niepokojących incydentów.*

(akta kontroli: Tom I str. 175-176, Tom II str. 165-166, 415)

2. W szkole uregulowano organizację kształcenia uczniów w formie arkuszy organizacji Szkoły⁹, które zostały zatwierdzone wg stanu na dzień 30 września roku szkolnego 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023. Arkusze zostały zatwierdzone przez organ prowadzący w terminie, o którym mowa w § 17 ust. 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli¹⁰. Związek Nauczycielstwa Polskiego, oddział w Przemyślu zaopiniował arkusze organizacyjne ZSO nr 2.

W ww. latach liczba oddziałów poszczególnych klas i liczba wszystkich uczniów w tych oddziałach wynosiła odpowiednio: 4/61, 4/52, 4/48, w tym uczniów cudzoziemskich było odpowiednio: 32, 27, 23.

W roku szkolnym 2022/2023 aneksem, zatwierdzonym przez organ prowadzący w dniu 21 września 2022 r. utworzono oddział przygotowawczy dla uchodźców wojennych z Ukrainy, do którego zapisano 30 osób. Liczba uczących się stale ulegała zmianom z powodu zmiany miejsca pobytu rodzin z Ukrainy. W oddziale przygotowawczym naukę kontynuowało 15 osób, ale ostatecznie go ukończyło 14 osób.

Dyrektor wyjaśnił, że w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 2 im. M. Szaszkewicza w aneksach do arkuszy organizacji szkoły w zakresie dotyczącym kształcenia cudzoziemców były wprowadzane zajęcia wyrównawcze z j. polskiego i matematyki. W poszczególnych latach były to aneksy wrześniowe, natomiast wyjątkowo w roku szkolnym 2021/2022 w aneksach wiosennych w marcu i kwietniu zwiększono liczbę

⁷ Dalej ZSO nr 2.

⁸ Statut III Liceum Ogólnokształcącego im. Markiana Szaszkewicza w Przemyślu z września 2022 r., dalej Statut.

⁹ Dalej: arkusz.

¹⁰ Dz. U. poz. 502, ze zm. Dalej: rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół.

godzin wyrównawczych z j. polskiego i wprowadzono dodatkowy oddział przygotowawczy:

Rok szkolny 2019/2020

1. Zajęcia wyrównawcze z języka polskiego- wymiar 2 godz. tygodniowo,
2. Zajęcia wyrównawcze z matematyki – wymiar 1 godz. tygodniowo,

Rok szkolny 2020/2021

1. Zajęcia wyrównawcze z języka polskiego- wymiar 2 godz. tygodniowo,
2. Zajęcia wyrównawcze z matematyki – wymiar 1 godz. tygodniowo,

Rok szkolny 2021/2022

1. Zajęcia wyrównawcze z języka polskiego, wymiar 2 godz. tygodniowo, od 1 września 2021 do 30 kwietnia 2022, wymiar 6 godz. tygodniowo od 4 maja 2022 r.
2. Zajęcia wyrównawcze z matematyki – wymiar 1 godz. tygodniowo,

Rok szkolny 2022/2023

1. Zajęcia wyrównawcze z języka polskiego- wymiar 6 godz. tygodniowo,
2. Zajęcia wyrównawcze z matematyki – wymiar 1 godz. tygodniowo,

W każdym roku szkolnym zaproponowane godziny zajęć wyrównawczych zostały zatwierdzone przez organ prowadzący w przedstawionych aneksach. Innych spraw dotyczących kształcenia uczniów cudzoziemców dyrekcja szkoły nie przedstawiała do zatwierdzenia.

(akta kontroli: Tom I str. 44-70, 76, 215, 391-398, Tom II str. 337-342, 367-368)

3. W celu wsparcia procesu przyjmowania do Szkoły ucznia cudzoziemskiego/powracającego z zagranicy opracowany został System wsparcia ucznia cudzoziemskiego/powracającego z zagranicy. W dniu 15 marca 2022 r. powołano w Szkole Zespół ds. pracy z uczniem cudzoziemskim/powracającym z zagranicy¹¹ w składzie: wicedyrektor, wychowawca klasy, do której uczęszczał uczeń cudzoziemski, lider zespołu humanistycznego – nauczyciel języka polskiego, pedagog szkolny. Celem ww. Zespołu było m.in.: wstępne zdiagnozowanie trudności/zdolności ucznia, określenie specjalnych potrzeb ucznia, zaplanowanie działań wspierających proces rozwoju ucznia, wskazanie form pomocy psychologiczno-pedagogicznej na terenie Szkoły, sprawdzenie skuteczności i ewentualna modyfikacja podejmowanych działań. Diagnozę wstępną przeprowadzali: dyrektor Szkoły (m.in. rozmowa z rodzicami/opiekunami ucznia, analiza dokumentacji dotychczasowego przebiegu nauczania), nauczyciel języka polskiego (m.in. analiza poziomu biegłości językowej, zainteresowań i uzdolnień). Wyniki diagnozy służyły do opracowania systemu wsparcia ucznia polegającego na zorganizowaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, dodatkowych zajęć z języka polskiego i matematyki, opracowaniu dostosowań wymagań i treści nauczania dla ucznia.

Diagnozę przeprowadzano z wykorzystaniem karty diagnozy, która oprócz danych osobowych uwzględniała informacje w zakresie: języka ojczystego, poziomu znajomości języka polskiego: w mowie, piśmie, rozumienie tekstu czytanego i ze słuchu, znajomości kultury polskiej, różnic programowych (czy była możliwość kontynuowania nauki w polskim systemie edukacyjnym bez wyrównywania braków programowych, czy była konieczność organizowania dodatkowych zajęć wyrównawczych), obszary pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

---

¹¹ Dalej: Zespół.

Realizacja planu wsparcia ucznia uwzględniała:

- diagnozę i monitorowanie osiągnięć edukacyjnych ucznia,
- rozwijanie kompetencji w zakresie znajomości i posługiwania się językiem polskim,
- integrację kulturową,
- współpracę z rodzicami,
- ewaluację działań, polegającą na spotkaniu Zespołu i modyfikacji podejmowanych działań.

Narzędziami służącymi do diagnozy możliwości uczniów cudzoziemców były badania ankietowe, którymi objęto 26 uczniów. Na podstawie ich analizy ustalono rodzaj pomocy, jakiej uczniowie potrzebowali, aby odnaleźć się w szkole. Uczniowie zadeklarowali chęć nauki języków obcych (11 osób) i wyrazili chęć wsparcia ich w nowej szkole przez rówieśników.

Ponadto uczniowie rozwiązywali testy z języka polskiego i matematyki, celem ukierunkowania edukacyjnego. Szczególną uwagę poświęcono zbadaniu możliwości posługiwania się językiem polskim i w związku z tym przeanalizowano: umiejętność słuchania i rozumienia, czytanie ze zrozumieniem, rozmawianie, opowiadanie, pisanie i ogólną świadomość językową i ortograficzną. Ustalono, że na 26 ankietowanych uczniów cudzoziemskich, siedmiu miało kontakt z językiem polskim (trzy, cztery lata temu). Pozostali musieli nabyć umiejętność posługiwania się językiem polskim w takim stopniu, aby mogli uczestniczyć w zajęciach lekcyjnych Liceum.

W działaniach, kadra pedagogiczna opierała się m.in. na przepisach ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe¹², rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw¹³ i informacjach przekazywanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki¹⁴.

(akta kontroli: Tom I str. 71-100, 208)

4. Na podstawie analizy dokumentacji 15 uczniów cudzoziemców, którzy kontynuowali naukę w roku szkolnym 2022/2023 ustalono, że wszyscy uczniowie zakwalifikowani na dany etap edukacyjny, zostali przyjęci na podstawie dokumentów wskazanych w § 2 pkt. 3 lit. a i b rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi, i tak: wszyscy uczniowie złożyli wnioski o przyjęcie kandydata do szkoły ponadpodstawowej, siedem osób przedłożyło świadectwo stwierdzające ukończenie danego etapu nauki w Ukrainie, dodatkowo w sześciu przypadkach złożone zostały pisemne oświadczenia dotyczące sumy lat nauki szkolnej ucznia, złożone przez rodzica lub osobę sprawującą opiekę nad dzieckiem, osiem osób odbyło rozmowę kwalifikacyjną, o której mowa w § 12 rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi. Fakt odbycia rozmów kwalifikacyjnych Dyrektor Szkoły dokumentował w formie *Protokołu z rozmowy kwalifikacyjnej z uczniem cudzoziemskim*.

(akta kontroli: Tom I str. 128-134)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Przyjęcie uczniów cudzoziemców do Liceum nie miało negatywnego wpływu na warunki kształcenia. W Szkole obowiązywały zasady włączania uczniów cudzoziemców do społeczności szkolnej. Zorganizowany został od 28 marca 2022 r.

¹² Dz. U. z 2021 r. poz. 1082.

¹³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1283, dalej rozporządzenie w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi,

¹⁴ Pismo z 25 lutego 2022 r. znak DWM-WOPG.473.41.2022.MT/2.

oddział przygotowawczy, do którego w oparciu o obowiązującą procedurę, przyjęto 30 uczniów cudzoziemców. Wobec tych uczniów spełniono kryteria w zakresie warunków i trybu przyjęcia do Szkoły. Wszystkim uczniom cudzoziemcom umożliwiono naukę dodatkowych sześciu godzin z języka polskiego i zajęć wyrównawczych z matematyki. Zapewniono im opiekę pedagogiczno-psychologiczną przez pracowników Szkoły.

2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców.

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2020, 2021, 2022 i 2023 (plan po zmianach) wydatki wykonane ogółem wynosiły odpowiednio (w tys. zł): 875, 994, 1 064, 1 008. Średnioroczna liczba uczniów cudzoziemskich stanowiła w ww. latach odpowiednio: 29,5, 27,74, 35,26 (w tym uchodźców było 15,59), 43 (w tym uchodźców było 9), co stanowiło odpowiednio: 58,2%, 58,56%, 74,3%, 38,4% wszystkich uczniów Liceum.

Wydatki na kształcenie dzieci cudzoziemców wynosiły odpowiednio (w tys. zł): 509, 582, 722, 412, co stanowiło odpowiednio: 58,1%, 58,6%, 67,9%, 40,9% ogółu wydatków.

Na prowadzenie zajęć dodatkowych z języka polskiego dla uczniów cudzoziemców wydatkowano odpowiednio (w tys. zł): 4, 4, 8, 8. Na prowadzenie dodatkowych zajęć wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych Szkoła wydatkowała odpowiednio (w tys. zł): 2, 2, 2, 1. W ramach wydatków innych, które stanowiły odpowiednio (w tys. zł): 503, 576, 697, 403, największą pozycję stanowiły wynagrodzenia nauczycieli (§ 4750) odpowiednio (w tys. zł): 337, 371, 452, 249.

(akta kontroli: Tom I str. 287, 405-414)

2. Na próbie 10% cudzoziemców przyjętych¹⁵ do Liceum w trakcie roku szkolnego 2021/2022 (po 30 września) i 10% uczniów skreślonych¹⁶ ze Szkoły w trakcie ww. roku szkolnego ustalono, że zgodnie z przepisem art. 30 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej¹⁷ Szkoła wprowadziła do szkolnej bazy SIO dane identyfikacyjne wszystkich uczniów cudzoziemców z badanej puli sześciu osób wypisanych z Liceum w terminie siedmiu dni od dnia, w którym nastąpiła zmiana w stanie faktycznym.

W odniesieniu do badanej puli sześciu uczniów przyjętych do Liceum, dane identyfikacyjne dwóch z nich (33,3%) zostały wprowadzone do SIO w ustawowym terminie siedmiu dni, dane pozostałych czterech uczniów zgłoszono do SIO w terminie od 10 do 14 dni od dnia złożenia wniosku do Szkoły. Stanowiło to nieprawidłowość i zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: str. Tom I str. 177-182, Tom II str. 1-21)

3. W Szkole obowiązywały programy nauczania opracowane w wydawnictwach, w oparciu o które prowadzono edukację wszystkich uczniów, w tym cudzoziemców. Jedynie z języka ukraińskiego opracowany został autorski program nauczania na poziomie podstawowym i rozszerzonym dla czteroletniego liceum. Ramowy program kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców, o którym mowa w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców¹⁸, był podstawą opracowania programów kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców uczących się

¹⁵ V. A., Y. B., D. K., Y. B., Y. P., M. P.

¹⁶ O. K., N. K., W. K., K. O., R. Y., A. P.

¹⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 2597, dalej: ustawa o SIO.

¹⁸ Dz. U. z 2011 r. Nr 61 poz. 306.

w kontrolowanej Szkole, dostosowanych do wieku, pochodzenia, potrzeb i możliwości uczestników kursów.

Ankietowani nauczyciele przedmiotów: język polski, matematyka, biologia, geografia samodzielnie dostosowywali, stosownie do możliwości uczniów cudzoziemców, obowiązujące programy nauczania. W oddziale przygotowawczym nauczyciele opracowali autorskie programy nauczania dla wszystkich przedmiotów na bazie obowiązujących programów nauczania w Liceum. Układ tematyczny tych programów dostosowany został do potrzeb osób uczących się, w szczególności: ich wieku, poziomu edukacji realizowanego w Ukrainie, możliwości percepcyjnych i długości pobytu w Polsce.

(akta kontroli: Tom str. 87-96, 102-104, 114, 118-127, 187-192)

4. Prezydent Miasta Przemyśla, działając na podstawie art. 165 ust. 11 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe¹⁹ podjął decyzję o utworzeniu z dniem 21 marca 2022 r. oddziałów przygotowawczych w szkołach wchodzących w skład ZSO Nr 2, tj. w szkole podstawowej nr 17 i Liceum, i tak:

- jeden oddział dla klas IV-VI szkoły podstawowej,
- jeden oddział dla klas VII-VIII szkoły podstawowej,
- jeden oddział dla klas I-II Liceum ogólnokształcącego.

Do oddziału przygotowawczego zostało zapisanych 30 uczniów. Sytuacja była dynamiczna, uczniowie rezygnowali sukcesywnie z powodu zmiany miejsca zamieszkania w Polsce, wyjazdów do innych państw lub powrotu na Ukrainę. W rezultacie oddział przygotowawczy ukończyło 14 uczniów.

Do oddziału przygotowawczego uczniów kwalifikował Zespół. Zrealizowane zadania służące organizacji oddziału przygotowawczego zostały opisane w obszarze 1 pkt 3 niniejszego wystąpienia. Zespół dokonywał diagnozy kompetencji edukacyjnych ucznia cudzoziemskiego oraz jego potrzeb celem wprowadzenia działań wspierających. Polegały one na zorganizowaniu:

- pomocy psychologiczno-pedagogicznej – w okresie od 10 kwietnia do 24 czerwca 2022 r. psycholog szkolny zorganizował grupowe, jak również indywidualne spotkania z uczniami cudzoziemcami, celem wspierania oraz pomocy im w radzeniu sobie z problemami w nowym środowisku. Zapewniona została także pomoc pedagoga szkolnego;
- dodatkowych zajęć z języka polskiego – uczniowie, którzy nie posługiwali się językiem polskim w stopniu umożliwiającym korzystanie z nauki w szkole uczestniczyli w dodatkowych zajęciach z języka polskiego w wymiarze sześciu godzin tygodniowo;
- zajęć wyrównawczych z matematyki – przeprowadzone testy z matematyki umożliwiły wyłonienie uczniów, którzy wymagali dodatkowych zajęć z matematyki. Szkoła zapewniła jedną godzinę dodatkowych zajęć z tego przedmiotu.

W Szkole w ramach diagnozy i wspierania ucznia cudzoziemskiego opracowany został tzw. *plan wsparcia*²⁰, w ramach którego zawarto takie obszary działania, jak:

- diagnoza i monitorowanie osiągnięć edukacyjnych ucznia,
- rozwijanie kompetencji w zakresie znajomości i posługiwania się językiem polskim,
- integracja kulturowa,
- współpraca z rodzicami,
- ewaluacja działań (spotkania Zespołu, modyfikacja podejmowanych działań).

Ramowy plan nauczania w oddziale przygotowawczym przewidywał 26 godzin lekcyjnych w tygodniu, tj.: język polski – dziewięć godzin, matematyka – cztery godziny, język angielski – trzy godziny, pozostałe przedmioty - jedna godzina (historia,

¹⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1082.

²⁰ Plan ten opracowany został 15 marca 2022 r.

biologia, fizyka, chemia, geografia, godzina z wychowawcą, edukacja dla bezpieczeństwa, wychowanie fizyczne, wiedza o społeczeństwie).

Naukę prowadzono w języku polskim i ukraińskim, w związku z powyższym, nie było potrzeby zatrudnienia asystenta kulturowego władającego językiem pochodzenia ucznia. Dyrektor Szkoły poinformował, że 16 nauczycieli pracujących w Liceum posługiwało się zarówno językiem polskim, jak również ukraińskim. Osoby te prowadziły zajęcia z przedmiotów: język niemiecki, język polski, język ukraiński, biologia, muzyka, historia, katecheza, matematyka, edukacja dla bezpieczeństwa, wychowanie do życia w rodzinie, geografia, poza tym obsługa biblioteki. Zarówno pedagog w stopniu podstawowym, jak i psycholog w stopniu biegłym, posługiwały się językiem ukraińskim, co ułatwiało ich kontakty z uczniami cudzoziemskimi.

Na podstawie analizy informacji przekazanych przez nauczycieli języka polskiego, matematyki, biologii, geografii, historii prowadzących lekcje w oddziale przygotowawczym ustalono, że:

- diagnozę wstępną poziomu wiedzy i umiejętności uczniów rozpoczynających naukę w oddziale przygotowawczym przeprowadzono w odniesieniu do języka polskiego na początku pracy z uczniem, w przypadku matematyki i geografii – tylko na początku roku szkolnego, a w przypadku biologii – jeżeli nauczyciel uznał, że taka diagnoza jest potrzebna,

- podstawa programowa była realizowana w oparciu o podstawę programową z zastosowaniem programów nauczania z wydawnictwa, które nauczyciele sami dostosowywali do potrzeb uczniów cudzoziemców,

- dostosowania dotyczyły treści edukacyjnych (język polski, matematyka), ponadto metod i form pracy z uczniem lub organizacji nauczania, sposobów nauczania (biologia, geografia),

- dostosowania polegały głównie na dostosowaniu liczby zadań do wykonania w określonym czasie lub wydłużenie czasu pracy, różnicowanie stopnia trudności zadań, pracy z pomocą personelu dydaktycznego,

- dostosowania zostały wprowadzone na polecenie dyrektora Szkoły i na podstawie ogólnych wskazań metodycznych związanych z pracą z cudzoziemcami.

(akta kontroli: Tom I str. 71-125, 135-162, 235, Tom II str. 67-368)

5. Na podstawie analizy protokołów z posiedzeń klasyfikacyjnych Rady Pedagogicznej Szkoły, sprawozdań z nadzoru pedagogicznego dyrektora Szkoły, sprawozdań z pracy dydaktycznej, opiekuńczej i wychowawczej z lat objętych kontrolą ustalono, że uczniom cudzoziemcom z oddziałów przygotowawczych, ani nie skracano, ani nie wydłużano nauki w Szkole. Okres nauki ucznia w oddziale przygotowawczym trwał do zakończenia zajęć dydaktyczno-wychowawczych w roku szkolnym, w którym uczeń został zakwalifikowany do oddziału przygotowawczego, tj. 2021/2022. Naukę rozpoczęło 30 uczniów, a skończyło 14.

(akta kontroli: Tom I str. 105, 135-164, 208, 247-288, Tom II str. 247-293, 368-371)

6. W drugim półroczu roku szkolnego 2021/2022 dwóch uczniów z Ukrainy zostało przyjętych do oddziałów ogólnodostępnych Liceum i 30 do oddziału przygotowawczego. Z tej liczby, w oddziale przygotowawczym w sumie 16 osób przerwało naukę, a 14 ją ukończyło. Na podstawie analizy ich dokumentacji, m.in. wpisów w dzienniku elektronicznym, ustalono, że uczniowie przyjęci do oddziału przygotowawczego nie byli klasyfikowani. Wszyscy kończący oddział przygotowawczy uzyskali zaświadczenia, o których mowa w § 6b ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy²¹.

²¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 645, dalej rozporządzenie w sprawie kształcenia dzieci z Ukrainy.

Uchwałą Rady Pedagogicznej Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 2 w Przemyślu z dnia 21 czerwca 2022 r. uchwalono nieprzeprowadzanie klasyfikacji rocznej uczniów z oddziału przygotowawczego w roku szkolnym 2021/2022 z uwagi na nieznaną lub brak odpowiedniej znajomości języka polskiego.

Jak wyjaśnił Dyrektor Szkoły: *w oddziale przygotowawczym nie podlegało klasyfikacji 14 uczniów. Natomiast dostali oni zaświadczenia o uczęszczaniu do oddziału przygotowawczego. Nie było uczniów, którzy uzyskali klasyfikację roczną ze względu na krótki termin funkcjonowania oddziału, gdyż w okresie czterech miesięcy nie zaistniała możliwość, aby opanowali niezbędne treści programowe.*

(akta kontroli: str. Tom I str. 130-178, 391-398, Tom II str. 254-263, 247- 293, 367-379, 413)

7. Zgodnie z art. 165 ust. 7 ustawy Prawo oświatowe osoby niebędące obywatelami polskimi, podlegające obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znały języka polskiego, albo znały go na poziomie niewystarczającym, korzystały z bezpłatnej nauki języka polskiego od kwietnia 2022 r. Zajęcia z języka polskiego prowadzono w grupach liczących nie więcej niż 15 uczniów cudzoziemców w wymiarze dziewięciu godzin tygodniowo, w tym sześciu w wymiarze dodatkowym. Informacje w tej sprawie z Urzędu Miejskiego w Przemyślu zostały przekazane w piśmie z dnia 22 kwietnia 2022 r.²²

(akta kontroli: str. Tom I str. 118-125, 135-164, 236)

8. Dyrektor Szkoły zorganizował dla wszystkich uczniów cudzoziemców wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, którego udzielali psycholog i pedagog władający językiem ukraińskim. Pedagog był zatrudniony na cały etat od 1999 r., psycholog w okresie od 11 kwietnia do 24 czerwca 2022 r. w wymiarze 0,44 etatu, a od 1 września 2022 r. do 31 sierpnia 2023 r. w wymiarze 0,41 etatu.

W Szkole opracowany został katalog działań wychowawczych w zakresie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla uchodźców z Ukrainy. W jego skład wchodziły m.in.: podejmowanie działań opiekuńczych i wychowawczych, modyfikacja realizowanego w roku szkolnym 2021/2022 programu wychowawczo-profilaktycznego z uwagi na włączenie w życie Szkoły nowych uczniów i rodziców będących obywatelami Ukrainy, budowanie dobrego klimatu Szkoły i pomyślną aklimatyzację.

W Szkole rozpoznawano indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów cudzoziemskich i ich możliwości psychofizyczne. W tym celu zorganizowano porady, konsultacje i zajęcia integracyjne związane z adaptacją uczniów z Ukrainy w nowym środowisku, przeciwdziałaniem dyskryminacji, niwelowaniem różnic programowych i związanych z tym problemami w uczeniu się.

Psycholog i pedagog stosowali w pracy z uczniami z Liceum następujące formy:

- indywidualne rozmowy o charakterze terapeutycznym,
- udzielanie wsparcia w trudnych sytuacjach życiowych dotyczących problemów w szkole i w domu (problemy emocjonalne, rówieśnicze, relacje w domu, tęsknota za domem),
- spotkania z rodzicami uczniów w gabinecie psychologa szkolnego,
- rozmowy z wychowawcami klas,
- konsultacje psychologa z pedagogiem dotyczące sytuacji poszczególnych uczniów.

Pedagog prowadząca zajęcia w Liceum poinformowała, że *nie prowadziła zajęć specjalistycznych, a jedynie rozmowy cykliczne o charakterze terapeutycznym z uczniami, którzy sami zgłosili się do gabinetu (dotyczyły problemów z nauką, rówieśnikami, spraw osobistych). Po przekroczeniu kompetencji konsultowano się*

²² Pismo znak: E.444.3.2022 z 22 kwietnia 2022 r.

z psychologiem z poradni psychologiczno-pedagogicznej (dotyczyło to pięciu uczniów).

Psycholog zatrudniona w Szkole poinformowała m.in., że *prowadziła indywidualne spotkania kierowane przez dyrekcję Szkoły i rodziców, miały one charakter terapeutyczny w zakresie tematycznym wniesionym przez rodzica.*

Realizowane formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej były dokumentowane w elektronicznym dzienniku szkolnym i tzw. *dziennikach własnych* pedagoga i psychologa.

Na podstawie analizy dokumentacji 15²³ uczniów cudzoziemców przyjętych do Szkoły w roku szkolnym 2022/2023 ustalono, że wobec wszystkich uczniów przeprowadzono rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych wpływających na funkcjonowanie w szkole. Wyniki przeprowadzonych diagnoz udokumentowano m.in. kwestionariuszami, opiniami sporządzanymi przez wychowawców na temat uczniów, wpisami w dziennikach.

W latach 2020-2023 (do końca kwietnia) pedagog szkolny łącznie przeprowadziła 91 konsultacji w Liceum (2020/2021 - 14, 2021/2022 – 56, 2022/2023 – 21) w trakcie bieżącej pracy z uczniami, jak również poprzez zintegrowane działania z dyrektorem i nauczycielami. Opis ich przebiegu zawarty został w dzienniku szkolnym. Udzielonych porad uczniom cudzoziemskim nie dokumentowano w szczególności w sposób, tak aby było możliwe ustalenie ich ilości i poruszanej tematyki.

Psycholog, w okresie październik-kwiecień roku szkolnego 2022/2023 udzieliła 35 konsultacji uczniom z Ukrainy. Miały one charakter rozmów z rodzicami i uczniami, a dotyczyły m.in. analizy ich sytuacji życiowej i psychologicznej, radzenia sobie ze stratą, antidotum na smutki, tęsknotę i wspomnienia, poczucie bezpieczeństwa. Z jednym z uczniów psycholog odbyła 18 spotkań, co stanowiło 51% wszystkich porad i konsultacji, co może wskazywać na zróżnicowane stany emocjonalne osób przybyłych w Ukrainy i ich zapotrzebowanie na specjalistyczną pomoc. Spotkania z uczniami zostały udokumentowane wpisami w dzienniku szkolnym.

W wyniku analizy ankiet przeprowadzonych wśród uczniów cudzoziemców z oddziału przygotowawczego ustalono, że trzech z nich potrzebuje pomocy psychologa. Największym problemem dla uczniów w nowej Szkole był brak płynności w rozumieniu i posługiwaniu się językiem polskim, co przyczyniało się do ich frustracji w nowym środowisku.

W sprawozdaniu z działań psychologa szkolnego w terminie 11 kwietnia – 24 czerwca 2022 r. zapisano m.in., że czas przeznaczony na działania skierowane do uczniów cudzoziemców w Liceum wyniósł:

- jedna godzina – indywidualne spotkania z rodzicami uczniów z I klasy Liceum,
- jedna godzina - indywidualne spotkania z rodzicem dziecka z oddziału przygotowawczego,
- jedna godzina - rozmowa z rodzicem dziecka z Liceum,
- 40 godzin zostało poświęconych na dyżur, w trakcie którego była możliwość rozmowy każdego zainteresowanego ucznia.

Na podstawie badania kwestionariuszowego wśród wychowawców oddziałów, w których uczyli się uczniowie cudzoziemscy²⁴ ustalono, że wszyscy uczniowie byli objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną, w przypadku każdego ucznia

²³ Uczniów przyjętych w tym okresie do Szkoły było 30, jednak sytuacja była dynamiczna i w sumie 16 osób zrezygnowało z nauki w oddziale przygotowawczym. Diagnozę przeprowadzono w stosunku do 15 uczniów.

²⁴ Wychowawca klasy I LO z liczbą uczniów 16, w tym 8 cudzoziemców, wychowawca klasy II LO z liczbą uczniów 12, w tym 7 cudzoziemców, III klasa LO z liczbą 10 uczniów, w tym 7 cudzoziemców, IV klasa LO z liczbą 5 uczniów, w tym 1 cudzoziemiec.

rozpoznawano potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz ich możliwości psychofizyczne. W związku z organizacją pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowie klas III i IV korzystali z porad i konsultacji, uczniowie pozostałych klas korzystali ponadto z zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia, warsztatów i innych form pomocy jak np. wyjazdy integracyjne, wspólne wyjścia poza teren Szkoły celem zbudowania relacji z rówieśnikami, a także poznania regionu Podkarpacia.

(akta kontroli: Tom I str.74-75, 97-101, 183-187, 198-201, 252-263, 313-355)

9. W Szkole obowiązywały zasady oceniania wewnątrzszkolnego zawarte w Statucie²⁵, w dziale VI §§ 60-61, które określały sposób powiadamiania uczniów o wymaganiach edukacyjnych, warunkach i trybie zdawania egzaminów klasyfikacyjnych i poprawkowych, o warunkach i trybie uzyskiwania wyższej, niż przewidywana rocznej oceny zachowania i z obowiązkowych przedmiotów edukacyjnych oraz o konsekwencjach braku podporządkowania się wymaganiom stawianym uczniom Liceum. Ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polegało na rozpoznaniu przez nauczycieli poziomu oraz postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego oraz wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania w przypadku dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz na formułowaniu oceny (§60 i 61 Statutu).

Ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polegało na rozpoznaniu przez nauczycieli poziomu oraz postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego oraz wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania, w przypadku dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz na formułowaniu oceny.

Ocenianie wewnątrzszkolne obejmowało: formułowanie wymagań edukacyjnych przez nauczycieli oraz informowanie o nich uczniów i rodziców, ustalanie kryteriów oceniania i zachowania, bieżące ocenianie i śródroczne klasyfikowanie w oparciu o następujące sposoby i metody oceniania: odpowiedzi ustne, prace pisemne (testy, sprawdziany, opracowania, zadania domowe, prace kontrolne), zadania praktyczne, różne formy pracy na lekcji, analiza efektów końcowych pracy ucznia np. projekty, przeprowadzanie egzaminów klasyfikacyjnych, ustalanie ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i zachowania na koniec semestru (roku szkolnego), ustalanie warunków i trybu uzyskania wyższych, niż przewidywane, rocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i zachowania, ustalanie warunków i sposobu przekazywania rodzicom (opiekunom prawnym) informacji o postępach i trudnościach ucznia w nauce.

Kwestie oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów były ogólne i dotyczyły wszystkich uczniów, bez uwzględnienia uczniów cudzoziemców. Nauczyciele we własnym zakresie dostosowywali sposoby oceniania uczniów cudzoziemskich²⁶. W tym celu w pierwszych dniach nauki nauczyciele diagnozowali m.in. ich poziom znajomości języka polskiego i wiedzę z zakresu matematyki, aby wyrównywać różnice programowe i dostosowywać wymagania pod kątem oceniania. Ponadto monitorowano proces kształcenia i przekazywano uczniom informacje zwrotne uwzględniające postępy w nauce, nabyte umiejętności, ewentualne braki oraz sposoby ich nadrobienia.

Dostosowania dotyczyły: treści edukacyjnych i dostosowania liczby zadań do wykonania w określonym czasie lub wydłużenia czasu pracy, metod, formy pracy z uczniem lub organizacji nauczania, sposobów nauczania, różnicowania stopnia trudności zadań, pracy z pomocą nauczyciela i kolegów podczas zajęć,

²⁵ <https://szaszk.edu.pl/wp-content/uploads/2020/08/Statut-III-LO-2020-wraz-ze-zmianami-Covid-19-1.pdf>.

²⁶ Za wyjątkiem nauczyciela historii.

przygotowania tekstów i treści programowych w prostym języku, sprawdzania wiedzy w określonej formie, korzystania z pomocy podczas pracy, które nauczyciele sami przygotowali.

Na posiedzeniu Rady pedagogicznej ZSO Nr 2 w Przemyślu w dniu 21 czerwca 2022 r. uchwałą nr VI/2022 przyjęto nieklasyfikowanie uczniów z oddziału przygotowawczego, z uwagi na krótki okres edukacji i nieprzyswojenie znajomości języka polskiego.

(akta kontroli: str. Tom I str. 71-77, 165-174, 183-197, 241-293, 391-398, Tom II str. 127)

10. Na poziomie Liceum do egzaminu maturalnego przystąpiła następująca liczba uczniów:

- rok szkolny 2020/2021 – ogółem zgłoszonych było 10 uczniów²⁷, z tego cudzoziemcy zdający egzamin maturalny z dostosowaniami warunków stanowili sześć osób,
- rok szkolny 2021/2022 - ogółem zgłoszonych było 18 uczniów, z tego cudzoziemcy zdający egzamin maturalny z dostosowaniami warunków stanowili 9 osób,
- rok szkolny 2022/2023 - ogółem zgłoszonych było sześciu uczniów, z tego cudzoziemców zdających egzamin maturalny z dostosowaniami warunków było dwóch, przy czym jedna z tych osób nie stawiała się na egzamin maturalnym, gdyż nie uzyskała zgody władz Ukrainy na przekroczenie granicy państwowej.

Wszystkim uczniom cudzoziemskim zdającym egzamin maturalny zgłoszono dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego, bez wpływu na zamówienie dodatkowych materiałów egzaminacyjnych w Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej. W ramach dostosowania warunków zdawania egzaminów zawarto: dostosowanie zasad oceniania rozwiązań zadań otwartych (język polski poziom podstawowy), przedłużenie czasu (np. język polski podstawowy, matematyka poziom podstawowy, biologia poziom rozszerzony, chemia poziom rozszerzony), korzystanie ze słownika dwujęzycznego, przedłużenie czasu przeprowadzenia egzaminów ustnych – język polski ustny w 2023 r. Szczegóły dostosowania warunków lub formy egzaminu maturalnego zawarto w załączniku 4b: *Informacja o sposobie dostosowania warunków lub formy egzaminu maturalnego*.

Jak wyjaśnił Dyrektor Szkoły (...) w każdym roku uczniowie cudzoziemscy korzystali z dostosowań warunków zdawania egzaminu, które były potwierdzone pozytywną opinią rady pedagogicznej. Dostosowania dotyczyły wydłużenia czasu pracy z arkuszem egzaminacyjnym do 30 minut, wydłużenie czasu na egzaminie ustnym z języka polskiego do 15 minut, możliwość skorzystania ze słownika dwujęzycznego, zastosowanie szczegółowych zasad oceniania zadań otwartych z języka polskiego.

W kolejnych wyjaśnieniach Dyrektor Szkoły poinformował m.in., że: (...) *W każdym roku szkolnym na jesiennych posiedzeniach Rady Pedagogicznej dyrektor Szkoły wraz z wychowawcami klas przygotowywał załącznik 4b z organizacji egzaminu maturalnego, który Rada Pedagogiczna opiniowała pozytywnie odnośnie dostosowań i przyjmowała do realizacji. Pod przedstawionym wnioskiem podpisywali się maturzyści wyrażający zgodę na przedstawione we wniosku propozycje. Te dostosowania obejmowały: wydłużony czas pracy o 30 minut, na przedmiotach obowiązkowych, jak i wybranych za wyjątkiem języków obcych i języka ukraińskiego, możliwość korzystania ze słownika dwujęzycznego polsko-ukraińskiego, dostosowania szczegółowych zasad oceniania z języka polskiego w części dot. zadań otwartych, możliwość zdawania w odrębnej sali, przedłużenie czasu przeprowadzenia egzaminu z języka polskiego nie więcej niż o 15 minut w części ustnej.*

(akta kontroli: str. Tom I str. 384-398, 415-418, Tom II str. 36-87, 285-293, 414)

²⁷ Siedmiu uczniów kończących liceum w roku szkolnym 2020/2021 i trzy osoby z lat ubiegłych.

11. W dniu 3 września 2021 r. Dyrektor Szkoły zawarł porozumienie z Konsulatem Generalnym Ukrainy w Lublinie. Strony porozumienia ustaliły, że ww. Konsulat może organizować w porozumieniu z dyrektorem Szkoły i za zgodą organu prowadzącego, w Szkole naukę języka i kultury ukraińskiej dla uczniów będących obywatelami Ukrainy. Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2 im. Markiana Szaszkewicza dla podtrzymania i rozwijania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej prowadzi dla mniejszości ukraińskiej naukę języka ukraińskiego oraz naukę historii i geografii Ukrainy. Wobec powyższego uczniowie Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 2 im. Markiana Szaszkewicza będący obywatelami Ukrainy będą uczestniczyć w zajęciach organizowanych w Szkole.

Dyrektor wyjaśnił, że: *na mocy porozumienia z dnia 3 września 2021 r. zawartego z Konsulem Generalnym Ukrainy w Lublinie w sprawie organizacji nauki języka ukraińskiego i kultury ukraińskiej w ZSO nr 2 im. M. Szaszkewicza w Przemyślu dla osób będących obywatelami Ukrainy podlegających obowiązkowi szkolnemu w szkole organizuje się naukę języka i kultury ukraińskiej dla uczniów będących obywatelami Ukrainy. ZSO nr 2 prowadzi dla mniejszości ukraińskiej naukę języka ukraińskiego, historii i geografii Ukrainy dla podtrzymania i rozwijania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej. Natomiast uczniowie, obywatele Ukrainy podlegający obowiązkowi szkolnemu korzystają jednocześnie z tych samych zajęć, gdyż takie rozwiązanie nie generuje żadnych dodatkowych kosztów. Ponadto kierując się zasadą edukacji włączającej jest to idealny dowód na to, że wspólne obcowanie, wymiana realnych doświadczeń pozytywnie wpływa na wzajemne zrozumienie, łagodny proces adaptacyjny oraz efektywny proces nauczania. Uczniowie realizują ww. przedmioty według liczby wskazanej w ramowych planach nauczania:*

-klasa 1 LO – 4 h j. ukraiński,

-klasa 2 LO – 4 h j. ukraiński,

-klasa 3 LO – 5 h j. ukraiński,

-klasa 4 LO – 4 h j. ukraiński.

Dodatkowo za zgodą organu prowadzącego w klasie 2 i 3 LO realizuje się przedmiot historia i kultura Ukrainy w wymiarze 25 h na rok. Natomiast w klasie 1 LO jest przewidziana geografia Ukrainy w wymiarze 15 h na rok.

(akta kontroli: str. Tom I str. 390, Tom II str. 285-288)

12. W Liceum nie zatrudniono osób w charakterze pomocy nauczyciela/asystenta kulturowego. Z uwagi na fakt, iż Liceum należało do Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 2 im. Markiana Szaszkewicza w Przemyślu²⁸, będącego szkołą dwujęzyczną mniejszości narodowej ukraińskiej, naukę prowadzono w języku polskim i ukraińskim. Zgodnie z informacją udzieloną przez Dyrektora, w Liceum zatrudniono 16 osób władających językiem polskim i ukraińskim, w tym m.in. nauczyciel matematyki, języka polskiego, języka niemieckiego, biologii i historii, psycholog i pedagog.

(akta kontroli: str. Tom I str. 235)

13. Przy pomocy badania kwestionariuszowego przeprowadzonego wśród nauczycieli matematyki, języka polskiego, chemii, fizyki, historii, biologii i języka angielskiego, ustalono, że nie mieli oni potrzeby organizacji przez Szkołę szkoleń w zakresie pracy z uczniem cudzoziemcem. Jedynie nauczyciel języka polskiego widział potrzebę organizacji tego typu szkolenia i zgłosił to Dyrektorowi Szkoły. Za wyjątkiem nauczycieli fizyki i chemii, pozostali uczestniczyli w szkoleniach związanych z edukacją ucznia cudzoziemskiego zorganizowanych przez Szkołę. Szkolenia te odbywały się online, miały charakter kursów e-learningowych, webinarów. Z własnej inicjatywy i z własnych środków nauczyciele nie uczestniczyli

²⁸ <https://szaszk.edu.pl/>

w doskonaleniach zawodowych związanych z edukacją uczniów cudzoziemców²⁹. Wszyscy, w pracy z uczniami cudzoziemcami, korzystali z dostępnych w szkole pomocy dydaktycznych i naukowych, które uznali za wystarczające. Nauczyciele poinformowali, że również we własnym zakresie organizowali sobie do zajęć ww. pomoce.

Psycholog miał potrzebę organizacji przez Szkołę szkoleń w zakresie pracy z uczniem cudzoziemcem, ale nie zgłosił tego do Dyrektora szkoły. Uczestniczył w doskonaleniu zawodowym organizowanym przez Szkołę, w zakresie edukacji ucznia cudzoziemskiego, jak również na własny koszt i z własnej inicjatywy. Doskonalenie zawodowe miało charakter lekcji otwartych, konferencji przedmiotowo-metodycznych, kursów kwalifikacyjnych.

Nauczyciele poinformowali, że na bieżąco otrzymywali od Dyrektora informacje o szkoleniach dotyczących uczniów cudzoziemców.

Dyrektor Szkoły skierował 11 października 2022 r. informację do pracowników, aby zgłosili zapotrzebowanie na dofinansowanie form doskonalenia (studia podyplomowe, kursy kwalifikacyjne doskonalące, seminaria, warsztaty, szkolenia). Poprzez komunikatory wewnętrzne informował o możliwościach doskonalenia zawodowego.

Dyrektor wyjaśnił m.in., że: (...) *W latach 2020-2023 w doskonaleniu zawodowym w zakresie pracy z uczniem cudzoziemskim uczestniczyło 10 nauczycieli. Zazwyczaj na zebraniu Rady Pedagogicznej podejmowany jest temat, jaki rodzaj szkolenia z jakiego obszaru jest potrzebny, gdyż sytuacje weryfikują właśnie zapotrzebowanie na temat doskonalenia. Dyrekcja proponuje obszary i poddaje dyskusji w celu wspólnego ustalenia wyboru, ale także wysłuchania uwag ze strony grona pedagogicznego.*

(akta kontroli: str. Tom I str. 202-207, Tom II str. 22-35, 90-94)

W latach 2020/2021 – 2022/2023 Dyrektor ZSO Nr 2 wnioskował do organu prowadzącego o przyznanie dofinansowania form doskonalenia zawodowego nauczycieli w wysokości, odpowiednio: 17.850 zł, 16.800 zł, 21.540 zł. Formy wnioskowanego doskonalenia zawodowego dotyczyły: studiów podyplomowych, kursów kwalifikacyjnych, kursów doskonalących, innych (seminaria, szkolenia, wykłady, warsztaty).

Zaplanowane środki na doskonalenie zawodowe nauczycieli odnosiły się do wszystkich nauczycieli ZSO nr 2, bez podziału na typ szkoły, gdyż nauczyciele prowadzili zajęcia zarówno w szkole podstawowej, jak i Liceum. Środki przewidziane w planie finansowym ZSO nr 2 na doskonalenie zawodowe nauczycieli w latach 2020-2023 wynosiły (w zł), w układzie plan (po zmianach) i wydatki (wykonane), odpowiednio:

-11 558/11 558;
-9 440/9 437,77;
-10 686/10 587,98;
-20 540/4 579.

W trakcie roku budżetowego dokonano przeniesienia wydatków w ramach klasyfikacji budżetowej. W odniesieniu do rozdziału 80146 (Dokształcanie i doskonalenia nauczycieli) dokonane zmiany w planie wydatków w roku 2020, 2021, 2023 dotyczyły kwot (w zł), odpowiednio: 4.242, 8.410, 6.114. Zmiany w planie miały zapewnić zabezpieczenie wydatków na wynagrodzenia i pochodne, zakup lektur, materiałów biurowych, środków czystości, korekty naliczenia odpisu na ZFŚS³⁰.

²⁹ Nauczyciel fizyki/chemii nie udzielił odpowiedzi na to pytanie.

³⁰ Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych.

Dyrektor w wyjaśnieniu podał m.in., że: (...) *nie da się w naszej placówce wyodrębnić tylko nauczycieli pracujących w Liceum, gdyż większość zatrudnionych nauczycieli pracuje zarówno w szkole podstawowej, jak i w Liceum.*

Na podstawie dokumentacji pod nazwą „wykaz godzin” ustalono, że wyłącznie w Liceum zatrudnionych było w: 2020 r. – trzy osoby, 2021 r. – osiem osób, 2022 r. – cztery osoby, 2023 r. – trzy osoby.

Dyrektor w wyjaśnieniu podał, że nauczyciele zatrudnieni wyłącznie w Liceum uczestniczyli w różnych formach doskonalenia zawodowego, jak: konferencje metodyczne, seminaria, warsztaty, szkolenia, webinaria. Ponadto wymienił w odniesieniu do każdego z nauczycieli formy i tytuły wydarzeń doskonalących kompetencje nauczycieli.

(akta kontroli: str. Tom II str. 95-126, 285-288, 325-336, str. 343-366, Tom II str. 406-412)

14. W latach 2020-2023 nie dokonywano zakupów pomocy dydaktycznych ze środków budżetowych. W 2022 r. fundacja Santander Bank Polska przekazała darowiznę na rzecz ZSO nr 2 w kwocie 250.000 zł, z której zakupiono pomoce dydaktyczne na kwotę 148.118,93 zł, m.in.: sprzęt komputerowy i oprogramowanie na kwotę 101.721,00 zł, komplet map – 1.424,45 zł, szafę na odczynniki z wyciągiem grawitacyjnym – 2.115,60 zł. Zakupione pomoce dydaktyczne były do dyspozycji wszystkich uczniów ZSO nr 2, w tym uczniów cudzoziemskich w Liceum, gdyż, jak wyjaśnił Dyrektor Szkoły, wszyscy uczniowie mają równy dostęp do pomocy w procesie dydaktycznym.

Poddani badaniu kwestionariuszowemu nauczyciele takich przedmiotów jak: matematyka, język polski, chemia/fizyka, historia, biologia, język angielski, psycholog stwierdzili, że korzystają z pomocy dydaktycznych zakupionych przez Szkołę (np. z biblioteki) i są one wystarczające do pracy z uczniem cudzoziemcem. Niemniej jednak w większości nauczyciele organizują pomoce dydaktyczne (naukowe) samodzielnie.

(akta kontroli: str. Tom I str. 202-208, 356-379)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W odniesieniu do czterech³¹ z sześciu uczniów (66,7%) objętych analizą pod kątem terminowości wprowadzania przez Szkołę danych identyfikacyjnych do szkolnej bazy SIO ustalono, że dane tych uczniów wprowadzono w terminie 10 dni (trzy sprawy) i 14 dni (jedna sprawa). Było to niezgodne z przepisem art. 30 ustawy o SIO, który stanowi, że podmiot zobowiązany do przekazywania danych do zbioru danych szkoły lub placówki oświatowej, zbioru danych jednostki, zbioru danych nauczyciela i zbioru danych ucznia przekazuje dane do bazy danych SIO, w terminie siedmiu dni od dnia, w którym nastąpiła zmiana w stanie faktycznym.

Dyrektor wyjaśnił, że: *W okresie intensywnego napływu uchodźców wojennych z Ukrainy i niestabilnością decyzji rodziców/opiekunów prawnych dzieci – uczniów cudzoziemców, z uwagi na nagły wybuch wojny i wymuszony decyzjami, często pod wpływem chwili, Szkoła nie była w stanie terminowo wprowadzać danych identyfikacyjnych do szkolnej bazy SIO. W kilku przypadkach obowiązek ten został dopełniony z kilkudniowym opóźnieniem. Szkoła nie dysponowała dodatkowymi zasobami ludzkimi w tej nieprawdopodobnej sytuacji.*

(akta kontroli: str. Tom I str. 177-182, Tom II str. 1-21, 285-293)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych wobec dzieci cudzoziemców. Osoby nieznające języka polskiego

³¹ V. A., Y. B., Y. P., M. P.

miały możliwość uzupełnienia różnic programowych w utworzonym oddziale przygotowawczym. W Liceum zapewniono dodatkowe zajęcia z języka polskiego i matematyki dla uczniów, poza tym udzielono im wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Zarówno program nauczania języka polskiego, jak również innych przedmiotów zostały dostosowane przez nauczycieli do możliwości uczniów cudzoziemców. Także zasady oceniania nauczyciele we własnym zakresie dostosowywali do poziomu ich wiedzy i umiejętności językowych. W Szkole nie opracowano odrębnych zasad klasyfikowania uczniów cudzoziemców. Uczniowie z oddziału przygotowawczego, nie byli klasyfikowani, a zakończenie edukacji podsumowywano zaświadczeniem. Stosowne wpisy odnośnie braku klasyfikacji zostały zawarte w arkuszach ocen ucznia Liceum. Nieterminowe wprowadzanie przez Szkołę danych identyfikacyjnych do szkolnej bazy SIO w okresie po 30 września roku szkolnego 2021/2022 (66,7% badanej puli przyjętych) wynikało z intensywnego napływu uchodźców z Ukrainy, którzy chcieli podjąć naukę w Liceum i niedoboru w tej sytuacji pracowników ich obsługujących.

3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.

Opis stanu faktycznego

1. Z uwagi na fakt, że ZSO nr 2 był szkołą dwujęzyczną, do Liceum³² od 1995 r. z ukraińskim językiem nauczania uczęszczali zarówno obywatele RP, jak i cudzoziemcy. W związku ze specyfiką Szkoły Dyrektor przeprowadzał obserwacje zajęć, w których uczestniczyli uczniowie cudzoziemcy. Zagadnienie obserwacji zajęć z udziałem cudzoziemców nie było w sposób szczególny uwzględniane w planach nadzoru pedagogicznego. W sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego ujmowano rekomendacje w zakresie spraw dotyczących wszystkich uczniów, w tym cudzoziemców.

W sprawozdaniu Dyrektora wynikającym ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego oraz informacji o działalności Szkoły za półrocze roku szkolnego 2022/2023 ujęto wnioski z nadzoru pedagogicznego minionego roku szkolnego 2021/2022, z których jeden dotyczył *wspomagania nauczycieli w zakresie uaktualnienia potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego w związku z kształceniem obcokrajowców, śledzenia zmian w przepisach prawa dotyczących w szczególności kształcenia uczniów z Ukrainy*. W sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego za rok szkolny 2021/2022 (cały rok) zawarto ocenę przestrzegania prawa w zakresie przyjmowania do Szkoły i wspomagania nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw. W ramach wniosków zawarto m.in. *doskonalenie kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego. Uczniowie cudzoziemcy zostali otoczeni opieką pedagoga i psychologa i nauczycieli, a wymagania edukacyjne zostały dostosowane do możliwości uczniów uwzględniając nadzwyczajną sytuację spowodowaną konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy*.

W sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego za rok szkolny 2021/2022 (półrocze) zapisano w ogólnych wynikach kontroli m.in., że: *nauczyciele doskonałą wiedzę w związku z kształceniem obcokrajowców, śledzą zmiany w przepisach prawa dotyczących w szczególności kształcenia uczniów z Ukrainy*.

(akta kontroli: Tom II str. 130-178)

³² Kurator Oświaty wydał zgodę na powołanie od 1 września 1995 r. Liceum Ogólnokształcącego z Ukraińskim Językiem Nauczania.

2. W sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego Dyrektora Szkoły za rok szkolny 2021/2022 w odniesieniu do uczniów cudzoziemców zapisano, że w okresie tym przyjęto do ZSO Nr 2 około 150 uczniów ukraińskich, którzy ze względu na działania wojenne na terytorium Ukrainy kontynuują naukę w polskiej szkole. Zawarto także informacje o zasadach ich przyjęcia, wymiarze godzinowym języka polskiego oraz utworzeniu trzech oddziałów przygotowawczych, w tym jednego dla uczniów Liceum. We wnioskach ujęto informację o objęciu uczniów cudzoziemców odpowiednią opieką przez pedagoga, psychologa i nauczycieli i dostosowaniu wymagań edukacyjnych do możliwości uczniów uwzględniając nadzwyczajną sytuację spowodowaną konfliktem zbrojnym na terenie Ukrainy.

We wnioskach ze *wspomagania*, Dyrektor uwzględnił w odniesieniu do *ucznia z doświadczeniem migracyjnym* doskonalenie *kompetencji nauczycieli*, w tym w *zakresie nauczania języka polskiego jako obcego*.

W planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023 uwzględniono wniosek z nadzoru pedagogicznego z roku 2021/2022 w brzmieniu: *wspomaganie nauczycieli w zakresie: uaktualnienia potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego w związku z kształceniem obcokrajowców, śledzenia zmian w przepisach prawa dotyczących w szczególności uczniów z Ukrainy*.

W sprawozdaniu Dyrektora wynikającym ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego (półrocze 2022/2023) uwzględniony został wniosek z minionego roku szkolnego dotyczący *wspomagania nauczycieli w zakresie uaktualnienia potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego w związku z kształceniem obcokrajowców, śledzenia zmian w przepisach prawa, dotyczących w szczególności kształcenia uczniów z Ukrainy*.

(akta kontroli: Tom II str. 130-220)

3. Na rok 2021/2022 i 2022/2023 opracowane zostały oddzielne Szkolne Programy Wychowawczo-Profilaktyczne Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 2³³. Programy zostały opracowane na podstawie diagnozy potrzeb i problemów występujących w środowisku szkolnym z uwzględnieniem: wyników ewaluacji, wyników nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora, ewaluacji wcześniejszego programu wychowawczego i profilaktyki, realizowanych w poprzedzającym roku szkolnym, wniosków i analiz (np. wnioski z pracy zespołów zadaniowych, zespołów wychowawczych itp.), innych dokumentów i spostrzeżeń ważnych dla Szkoły (np. uwagi, spostrzeżenia, wnioski nauczycieli, uczniów, rodziców). W ramach celów ogólnych zawarto m.in. *działalność wychowawczą obejmującą m.in. kształtowanie u uczniów postaw prospołecznych, w tym, poprzez możliwość udziału w działaniach z zakresu wolontariatu, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu uczniów w życiu społecznym*. W ramach działalności edukacyjnej zawarto m.in.: *kształtowanie u uczniów umiejętności życiowych, w szczególności samokontroli, radzenie sobie ze stresem, rozpoznawanie i wyrażanie własnych emocji*. W ramach zaplanowanych działań zawarto m.in. zadanie polegające na *uczeniu się właściwego pojęcia tolerancji, odwagi w reagowaniu na niesprawiedliwość, krzywdę drugiego człowieka, agresję*. Zadanie to powinno być zrealizowane w formie warsztatów i podczas lekcji wychowawczych poświęconych tej tematyce przy udziale pedagoga szkolnego i wychowawców klas.

W Raporcie z ewaluacji Programu z roku 2021/2022, jako efekt realizacji zadań dotyczący uchodźców opisano m.in., że: *dużą uwagę Szkoła przywiązuje do działań wolontariackich i szerzenia tych myśli wśród rodziców, uczniów. Dzięki takiej działalności i współpracy z PAH³⁴, Związkiem Ukraińców w Polsce (...) uczniowie są*

³³ Dalej Program.

³⁴ Polska Akcja Humanitarna.

zaangażowani w działania sprzyjające kształtowaniu właściwych postaw (...). Rozwijana jest tolerancja wobec innych, szczególnie uchodźców. Dzięki pracy w wolontariacie uczniowie i rodzice rozwijali takie wartości jak patriotyzm, chęć pomocy innym, dobro drugiego człowieka, odpowiedzialność, dobroć. Kierowały nimi wiara w powracające dobro, chęć pomocy innym, zdobycie nowego doświadczenia.

W wyniku ewaluacji na podstawie obserwacji zachowań uczniów, rozmów, analizy dokumentów stwierdzono możliwość wystąpienia zagrożeń, w tym odnoszących się do uczniów cudzoziemców, i tak:

-integracja uczniów cudzoziemców z innymi, rozpoznawanie ich potrzeb i dostosowanie wymagań,

-niezaradność wychowawcza rodziców, w tym również uczniów cudzoziemców polegająca na braku umiejętności wychowawczych koniecznych do prawidłowego pokierowania rozwojem zwłaszcza psychicznym i emocjonalnym dziecka.

W Programie na rok 2022/2023 do zakresu działań w pracy wychowawczej wpisano *kształtowanie u uczniów postaw prospołecznych, możliwość udziału w działaniach z zakresu wolontariatu*. W obszarze IV (*Struktura oddziaływań wychowawczych*) uwzględniono rolę psychologa szkolnego i wykonywane przez niego zadania, które bezpośrednio nie dotyczyły uczniów cudzoziemców. W ramach obszaru VIII Programu (*Harmonogram działań*) dopisano zadanie mające na celu kształtowanie u uczniów postaw prospołecznych, w tym podejmowanie działań z zakresu wolontariatu.

(akta kontroli: str. Tom II str. 179-220, str., 294-324)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie działania Dyrektora w zakresie sprawowanego nadzoru pedagogicznego. Dyrektor zrealizował obserwacje zajęć, w których uczestniczyli uczniowie cudzoziemcy. W planach nadzoru pedagogicznego ujmowano wnioski wynikające z realizacji nadzoru pedagogicznego w zakresie problematyki kształcenia uczniów cudzoziemców. W Szkole został zmodyfikowany program profilaktyczno-wychowawczy, w zakresie zaangażowania się uczniów w działania sprzyjające kształtowaniu właściwych postaw prospołecznych, w szczególności integracja uczniów cudzoziemców z innymi, rozpoznawanie ich potrzeb i dostosowanie wymagań edukacyjnych.

IV. Wniosek

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

Wniosek

Terminowe wprowadzanie do Systemu Informacji Oświatowej danych dotyczących uczniów cudzoziemców.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 4 lipca 2023 r.

Kontroler
Dagmara Mazurkiewicz-Karasińska
Główny specjalista kontroli państwowej

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/